

UNIVERSITÄTS-
BIBLIOTHEK
PADERBORN

Universitätsbibliothek Paderborn

Instructio practica ...

Institutiones Qvintvplicis Theologiæ - Positivæ videlicet, Asceticæ,
Polemicæ, Speculativæ, & Moralis complectens, Unà cum Appendice
Methodum compendiarium reformationis Ecclesiasticæ à Concilio
Tridentino factæ continente

Lohner, Tobias

Dilingæ, 1679

Pars III. De Theologia Polemica defensiva.

[urn:nbn:de:hbz:466:1-48233](https://nbn-resolving.org/urn:nbn:de:hbz:466:1-48233)

que reformatione indigent, & ipsum corpus in antiquum
 statum reducendum est. Patet ergo, neminem Hæretico-
 rum habere sufficientes causas, ob quas Religionem Catho-
 licam non amplectatur, atque adeo fateri debere cum Re-
 gis Psal. 50. *Tibi soli peccavi, & malum coram te feci,*
non significavi in sermonibus tuis, & vincas, cum iudicaris.

P A R S III.

DE THEOLOGIA DE- FENSIVA.

Primo hoc loco potissimum erit de privata disputatione
 vel conferentia, in qua quandoque Theologus Polemi-
 cus contra unius aut plurium impugnationem defendere
 debet; nam publicas & solemnes disputationes cum Hæreti-
 cis instituere raro expedit, cum plurima illi habeant effu-
 sa sineque garruli, clamosi, & jactabundi; unde imperitus
 Auditor & Judex facile illis palmam adscribit, non sine Re-
 gionis nostræ aliqua infamia. Quod si tamen aliquando
 cum illa ob graves causas suscipienda videretur, ea ipsa
 præcepta, quæ in hac parte pro privatis disputationibus aut
 Conferentiis ritè instituendis suggerentur, ad publicas quo-
 que disputationes facile transferri poterunt.

C A P U T I.

DE GENERALIBVS PRÆCEPTIS IN DI- SPVTATIONE VEL CONFERENTIA CVM HÆRETICIS OB- SERVANDIS.

Multa quidem præcepta à variis Authoribus præscri-
 buantur ad privatas ejusmodi disputationes vel con-
 ferentias fructuosè instituendas, sed ea ferè omnia ad se-
 ptem revocari possunt.

I. Primum itaque præceptum est, ut status quæstio-
 nis accuratè semper præ oculis habeatur, & retineatur; hunc
 quippe Hæretici non raro malitiosè pervertunt, ut à scopo
 abducant disputantem, & habeant, quod oppugnent. Hinc
 quando

quando v. g. disputant, de communione sub utraque specie, proponunt hanc quæstionem, an Christus dederit Lutheranis potestatem sub utraque specie communicandi? cùm tamen non hoc quærat, sed an Christus præceperit communionem sub utraque specie.

III. Secundum præceptum est, ut forma Dialecticæ rigidè observetur, ideòque, si ipsi Hæretici sua argumenta in forma non proponant, ea à Theologo Polemico in formam redigantur; quia multa verborum fuce ornata, & desitis S. Scripturæ sententiis stipata nescio quam argumenti speciem præferunt: quæ tamen ad libellam formæ Dialecticæ examinata pondus legitimum non habere depræcanduntur.

IV. Tertium præceptum est, ut omnis responsio brevis sit; quia longis verborum ambagibus obscuratur solutio argumenti; poterunt tamen, quæ ab initio dicta sunt, postea pluribus explicari, si opus videatur.

V. Quartum præceptum est, ut ante alias quæstiones si fieri commodè potest, mox eligatur primaria & fundamentalis quæstio de Jure controversiarum; si enim legitime probetur, Ecclesiam nostram esse veram Ecclesiam, & Judicem controversiarum, hoc ipso victoria jam obtinetur: est in aliis controversiis, utpote quæ omnes ab ipsa Ecclesia sunt definitæ.

VI. Quintum præceptum est, ut intra disputationem non moveantur controversiæ de rebus non necessariis, neque ad propositam quæstionem aut scopum non pertinentibus; alioqui enim status quæstionis facile deseritur, & inurbæ contentiones exoriuntur, id quod vel maximè intendunt Hæretici.

VII. Sextum præceptum est, ut ab omnibus verborum asperorum, aut convitiarum aculeis, aut concitatiõni, odiique indiciis sedulo absteineatur; multò minus vero Adversariis quasi jam convictis insultetur, & triumphante victoriam canatur. Quòd si verò ipsi perturbatos se ostendant, variâque convitia & aculeata dictoria profertur: ea prudenti potius dissimulatione, aut modestâ refutatione quam mutua concitatione, asperis que verbis & inconditis clamoribus repellantur.

VIII. Septimum præceptum est, ut, cum multò difficilius sit probare, quam respondere, non statim suscipiatur onus probationis, sed ab Adversariis postuletur, ut contrarium nostris articulis probent; cum enim nos utpote antiquiores fidei possessores præscriptionis jure gaudeamus, ut videtur Tertullianus l. i. de præscript. contra Hæret. merito ab his potius exigitur probatio, quam à nobis. Neque illicite possunt, quòd juxta receptum axioma affirmanti incumbat probatio, nam hoc tantum intelligendum est, quando unus tantum affirmat, quod negat alter; non autem, quando uterque aliquid affirmat, quod alter negat, uti in præsentis casu contingit, in quo affirmant Hæretici, Solam Scripturam esse verbum divinum, suam Ecclesiam esse reliquis præferendam &c. in tali enim casu illi incumbit probatio, qui non est in possessione.

CAPUT II.

DE SPECIALIBVS PRÆCEPTIS IN DISPUTATIONE VEL CONFERENCE OBSERVANDIS.

Præcepta in priori capite allata in genere duntaxat ostendunt, quâ ratione Theologus Polemicus cum Hæreticis disputare possit. Nunc quoniam illi Specialia præcepta tum ex S. Scriptura, tum ex SS. Patribus (quantum illis hi favent) tum ex frivolis quibusdam rationibus petita afferre solent, merito etiam specialia præcepta, quæ circa hæc argumenta observare convenit, Theologo Polemico sunt offerenda.

I. Primum itaque præceptum ad argumentorum ex Scriptura petitorum solutionem pertinens in eo consistit, ut in primis diligenter attendatur, an textus, qui ab Adversariis citatur, in vulgata Bibliorum versione, quæ semper pro authentica ante Hæreses exortas est habita, integrè repetatur; si enim constet corruptum esse, aut, sicut frequenter facere solent Hæretici, non integrè ac fideliter citatus sit, non repellendus ejusmodi textus, aut integrè eisdem obtrudendus erit. Deinde ut, si sensum aliquem vel interpretationem alicujus textus S. Scripturæ à Catholica interpretatione

R

tione

tione diversum afferant, jubeantur ex S. Scriptura ostendere, quod illa interpretatio sit genuina potius, quam adulterina explicatio. Denique ut, si ipsi petant, nostros articulos, quos ex sola traditione accepimus, ex S. Scriptura probari, mox ostendatur iniquitas postulationis, cum hæc sit principalis controversia, an nihil aliud, quam quod in S. Scriptura continetur, credendum sit, adeoque iniquum merito censeatur, petere, ut sine probatione concedatur, quod ipsi probare non possunt; uti rectè Tertullianus l. de præscript. c. 19. advertit, dum dixit; *Non ad scripturas provocandum est, nec in his constituendum certamen, in quibus nulla, aut in certa victoria est; nam etsi non evaderet colunt Scripturarum, ut utramque partem susteret, ordo rerum distulerat, illud prius proponi, quibus competat fides ista, tunc sint scriptura: à quo, & per quos, & quando, & quibus prætradita disciplina, quæ sunt Christiani; Vbi enim appareret esse veritatem disciplina & fidei Christiana, illic erit veritas scripturarum, & expositionum, & traditionum omnium Christianarum.*

III. Secundum præceptum ad SS. Patrum auctoritatem spectans in eo consistit, ut, si eisdem Adversarii per opinionem citent, imprimis videatur, an libri illi, quos citant, adulterini non sint, quales hodie multi circumferuntur. Deinde liber ipse petatur; nam, ut bene quidam advertit, tam multa & mirabilia apud Patres reperuntur, ut planè interdum hæretica videri possent, nisi ex antecedentibus & consequentibus contrarium colligeretur. Deinde diligenter etiam tempus, quo ille S. Pater, qui aliquam doctrinam Hæreticis faventem proposuit, vixit, & scripti fuerit, considerandum est; neque enim negari potest, aliquos Patres sententias aliquas docuisse contrarias illis, quæ postea in Ecclesia pro articulis fidei propositæ sunt. Quod si verum nus omnino etiam errasset, eidem opponantur plerique Patres contrarium sentientes, semperque Adversariis in memoriam revocetur doctrina supra tradita, nempe quod si quam SS. Patrum auctoritatem Metaphysicè aut moralitè infallibilem esse dicamus, nisi quando eorum doctrina in Ecclesiæ doctrina coheret, aut ab ea approbatur, & quando ipsi unanimiter aliquid affirmant, aut certè aliqui

rum, reliquis non contradicentibus tradunt aliquam doctrinam.

IV. Tertium præceptum ad argumenta ex ratione petita pertinens, est, ut in primis, si ex ratione vel autoritate humana argumentari velint, mox excipiantur contra hunc modum argumentandi, utpote minus convenientem illorum generali principio ac fundamento, quo dicunt, nihil esse credendum, nisi quod in scriptura continetur. Deinde diligenter attendatur, an ritè cohæreant eorum rationes; cum enim in hac cohærentia frequenter ad modum deficiant Hæretici, ideo Theologus Polemicus Samsonem imitari docet, & sicut ille Vulpes caudis alligatas & accensas in Hostium messem immisit, ita ipse doctrinas Hæreticorum in cauda, id est, vitiosâ cohærentiâ colligare, seu falsas ostendere, atque in ipsos retorquere debet. Denique ut, si quidem velint efficaciter ex ratione argumentari, tali aliquo fundamento aut medio termino probent, suam Ecclesiam esse veram Ecclesiam, se habere veram S. Scripturam, & legitimum sensum illius &c. quo non æquè utantur, aut ut queant Hæretici, quos illi constanter rejiciunt, quod tam facere non possint, meritò hic modus illos refutandi & convincendi, uti expeditissimus & facillimus, sic etiam efficacissimus semper fuit habitus, ideòque à P. Jodoco Kedd olim sumo maximo fructu uturpatus.

C A P I T U M III.

DE PRÆCEPTIS IN ACTUALI RESPON- SIONE AD HÆRETICORVM OBIE- CTIONES CIRCA PARTICVLARES CONTROVERSIAS SER- VANDIS.

Quandoquidem Hæretici, teste S. Hieronymo in epist. ad Cypr. araneis similes sunt, qui infirmis suis, quæ pedique expandunt, retibus parva quidem animalia capiunt, fortioribus autem nocere non possunt; ideo Theologus Polemicus diligenter se in privatarum controversiarum studio exercet, ut tantò facilius & felicius fallaces Hæreticorum aranea-

araneorum telas perumpere, & evertere possit. Quem in finem sequentia præcepta non modicè conducent.

II. Primum est, ut, cum amplum nimis Controversiarum sit studium, difficilèque meritò accidere possit, si ad omnes omnino se pro dignitate præparare debeat, diligenter inquirat, quænam in illo loco vel Patria in quâ moratur, hæreses potissimum vigeant, atque in illis privato studio excutiendis præcipuè se exercent. Quales in nostra Germania, ubi cum Lutheranis, Calvinisticis, Zwinglianis, & Politicis quemlibet in sua fide salvari posse asserentibus præcipuè pugnandum est, præ reliquis cæteris hæreses, quòd quivis in sua fide salvari possit, quòd Scriptura utpote clara sit Judex Controversiarum; quòd Pastor non Pastor sit Ecclesiæ, sed Antichristus; quòd homo baptizatus per solam fidem, non autem per bona opera justificetur: quòd communio necessariò sub utraque specie fit peragenda: quòd Ministris Ecclesiæ omnibus liceat uxores ducere: Sacrificiùm Missæ & cultus Sanctorum aut imaginum sit superstitio & idololatria: quòd nullum detur Purgatorium.

III. Secundum præceptum est, ut bene cognoscant generalia principia, quibus Hæretici sua dogmata stabilita solent, qualia sunt præcipuè textus S. Scripturæ percepti intellecti, nam, ut bene Besseus Dom. 8. post Pent. advertit, Hæretici Gabaonitis sunt similes, dum Afinos suos, id est, Ministros pane suo onerant, & vestes vetustas S. Scripturæ præferunt, quasi qui longè à primitiva Ecclesiâ vererent, hinc multi Christiani hoc dolo decepti sunt, quia de barbaris eorum, id est, doctrinis acceperunt, & os Dominici est, Pastores suos non interrogaverunt. Quæ rediligenter Theologus Polemicus fallacias, quas in ejusdem S. Scripturæ interpretatione committunt, quæque ad sequentes tanquam præcipuas revocari possunt cognoscere studeat.

I. Est, quòd particulas aliquas restrictivas pro libitu adhibent sic Lutherani ad illum textum Apostoli ad Rom. 3. *Arbitratur hominem iustificari per fidem sine operibus: particulas solam* adjiciunt. Item illa Christi verba Jo. 5. *Scrivite Scripturas: de Sola Scriptura interpretantur, cum tamen eodem Christus etiam aliis tribus testimoniis probet se esse*

licam Dei. 2. Est, quod ad materiam seu rem, de qua sermo
 est, non attendant. Sic illa Apostoli verba ad Eph. 2. *gratia*
salvati estis ex fide, & non ex operibus: de operibus novæ le-
 gis explicant, cum tamen de Cæremonialibus veteris legis
 locutus sit Apostolus. Item illud ejusdem Apostoli ad Col-
 o. 2. *Videte, ne quis vos decipiat per Philosophiam, & ma-*
nam fallaciam, secundum traditionem hominum: de traditio-
 nibus divinis & Apostolicis interpretantur, cum tamen Apo-
 stolus ibi de solis traditionibus Judæorum vel Gentilium
 locutus sit. Item illud ad Galat. 1. *Si quis evangelizaverit*
aliter præter id, quod accepistis, anathema sit: universim ad
 omnem doctrinam quæ extra Scripturam reperitur, exten-
 dent; cum tamen, ibi Apostolus de certa duntaxat materia
 loquatur, scilicet de circumcisionis abrogatione, aliisque
 cæremoniis Mosaicis. 3. Est, quod ad Personas quoque non
 attendant: sic illa verba Christi Luc. 22. *Hoc facite in meam*
commemorationem: Item illa Matth. 26. *Bibite ex hoc omnes*:
 ad omnes homines extendunt; cum tamen de solis Aposto-
 lis intelligenda sint. Item illa Marci 16. *Qui non credide-*
rit, condemnabitur: universaliter de omnibus hominibus
 interpretantur, indeque parvulis actualem fidem necessari-
 tate concludunt; cum tamen de solis adultis ratione præ-
 cipi intelligi debeant. Sic etiam illa verba Isaïæ c. 41. *Bene-*
dixi malis, si potestis, facite: crasse ad eliminandum hominis
 liberi arbitrium usurpant, cum tamen ibi Propheta non
 de hominibus, sed idolis loquatur. 4. Est, quod neque ad
 tempus semper attendant: hinc illam Christi sententiam
 Matth. 25. *Ubi hi ad supplicium, æternum, iusti autem ad*
vitam æternam: assumunt ad veritatem de Purgatorio refu-
 tationem; cum tamen ibi Christus non de tempore præsentis,
 sed de eo, quod post extremum iudicii diem futurum est, lo-
 cutus sit. 5. Est, quod etiam ad antecedentia & consequen-
 tia non attendant: hinc Deut. 32. illa verba: *Quod præ-*
cepit vobis, hoc tantum facite Domino: nec addas quidquam,
neque minuas: de S. Scriptura sola intelligunt, non confide-
 rates, quod prius generatim de præceptis Mosaicis sermo
 factus. 6. Quod frequenter ad nuda verba, & non ad inten-
 tionem & sensum loquentis attendant: hinc illa verba Apo-
 stoli 1. Cor. 11. *Quotiescunque manducabitis panem hunc &c.*

de pane simpliciter permanente in Eucharistia intelligitur, quem tamen de pane in corpus Christi mutato intelligere deberent eo ferè modo, quo Christus dixit: *Ceci viderunt*.
 7. *Quoddam crebrò à particulari ad universale argumentum*: hinc illa verba Apoc. 22. *Si quis apposuerit ad hæc, apponet Deus super illum plagas &c.* ad totam Scripturam extendantur, cum tamen ad solum illum librum pertineant. Item illa Christi verba Luc. 23. *Hodie mecum eris in Paradiso*: ad omnes homines applicant, indeque probare volunt, nullum purgatorium dari, cum tamen ad solum Latronem fuerit dicta. Item illud Ezech. 18. *Anima, quæ peccaverit, ipsa morietur*: de omnibus peccatis dictum esse contendunt, indeque evincere volunt, nullum dari veniale peccatum, sed omnia mortalia esse; cum tamen Propheta ibi de his tantum peccatis locutus sit, quæ ex genere suo mortalia sunt, ut idolatria, adulterium, homicidium, & similia. 8. *Quod sæpe causam efficientem pro formali sumant*: sic articulum unum Symboli Apostolici: *Credo remissionem peccatorum*, pro formali remissione accipiant, cum tamen ibidem per dono remissionis peccatorum, quod per baptismum & alia Sacramenta percipitur, sumatur. Pari modo etiam illud S. Pauli ad Rom. 6. *Per unius obediendum iusti constituti sumus*: sic explicant, ut per obedientiam Christi formaliter nos justificari asserant, cum tamen per illam meritotiter tantum iusti constituamur. 9. *Est, Quod æquiora verbi pro per versus sensum frequenter accipiunt*. Sic illud 1. Tim. 1. *Iusto non est lex posita, sed iniustus, & non subditus*: quod de potestate legis coactiva intelligendum est, ipsi de directione potestate interpretantur. Item illud Ps. 31. *Beati, quorum remissa sunt iniquitates, & quorum tecta sunt peccata*: sic explicant, ut peccata simpliciter velut per pallium regi vellet à Deo; cum tamen Deus ea velut Medicus per emplastrum tegat, & omnino tollat. Idem in illo textu S. Lucae 17. *servi inutiles sumus*. Quod Catholici sic interpretantur, dicant, nos servos inutiles esse, quia propriis viribus non possumus; nec DEO specialem utilitatem nostris bonis operibus asserimus: nec ullam mercedem exigere possumus, nisi DEUS sponte eam promississet ipsi verò Hæretici sic

plian, ne ex hoc textu nihil nos mereri apud DEVM contendant.

IV. Tertium præceptum est, ut non sit præceptum in respondendo, ne inepta aut miuus fundata responsione Hæretico triumphandi, & Catholicos cavillandi occasionem præbeat; sed potius, si solida & probata responsio non occurrat, ad commune effugium se recipiat, dicatque de Judice Controversiarum, quod olim in simili casu S. Macarius de suscitatione mortuorum dixit, ut supra vidimus; videlicet: *Non est in verbo regnum DEI, sed in virtute: eamus igitur ad sepulchra mortuorum etc.* aut potius ad Judicem Controversiarum Pontificem, & Ecclesie definitiones; ibi enim perfecta omnium dubiorum solutio reperietur.

P A R S IV.

DE MEDIIS AD THEOLOGIAM POLEMICAM ADDISCENDAM CONDUCENTIBUS.

TRIA præcipuè media adhibenda videntur ad Theologiam polemicam faciliè, solidèque addiscendam, videlicet: *librosa librorum de hac materia scribentium evolutio: assidua cum hostibus seu veris, seu fictis concertatio seu exercitio: fructuosa denique doctrinarum & principiorum ad hanc scientiam pertinentium annotatio, de quibus in hac parte breviter agetur.*

C A P U T I.

DE AUTHOREM LECTIOE.

UT hanc lectionem fructuosè instituat, ante omnia cognoscere debet, quinam Authores de hac materia scribentes, utiliterque scripserint, quorum aliquos hinc breviter annotabo, non quòd illos aliis præferre velim, sed quia hi præceteris noti sunt, aptique videntur, ut solidè quis Theologiam polemicam addiscere possit.

I. Primus ergo Theologiæ Polemicæ Author & Illustrator jure meritò Card. Robertus Bellarminus censetur, qui nominis tribus bene magnis omnes ferè sui temporis Controversias